

ERITYISNUORISOTYÖNOHJAAJAN VIRAN SISÄLTÖ JA TEHTÄVIEN VAATIVUUS

KIRKON NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO
KYRKANS UNGDOMSARBETARES FÖRBUND

SISÄLLYS

1. Tausta ja tarkoitus	3
1.1. Erityisnuorisotyönohjaajan palkkauksen nykytilanne	3
1.2. Asiakirjan tehtävä ja käyttötarkoitus	4
2. Tehtävän vaativuuden arviointi	5
3. Erityisnuorisotyönohjaajan tehtävät	6
3.1. Tehtävän tarkoitus ja tavoite	6
3.2. Tehtävän pääasiallinen sisältö	7
3.3. Erityisnuorisotyön muotojen ja metodien kuvaus	10
3.3.1. Yksilötyö	
3.3.2. Kohdennettu perhetyö	11
3.3.3. Pienryhmätoiminta	11
3.3.4. Erityisnuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa	12
3.3.5. Etsivä työ	13
3.3.6. Verkossa tehtävä työ	13
3.3.7. Saapas	14
3.3.8. Erityisvarhaisnuorisotyö	15
3.3.9. Kriminaalityö	15
3.3.10. Vapaaehtoistoiminta	16
3.4. Muuta tehtävän sisällöstä	17
3.5. Erityisnuorisotyönohjaajan virkojen erityispiirteet	17
3.5.1. Erityisnuorisotyönohjaaja on erityisasiantuntija	17
3.5.2. Vaativat olosuhteet ja työn kuormittavuus	18
3.5.3. Yhteistyö ja verkostoituminen	19
3.5.4. Paikkakunnan koon asettamat vaativuudet toimintaympäristölle	20
3.5.5. Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen	20
3.5.6. Esimiestehtävät	21
4. Erityisnuorisotyönohjaajan työn vaativuus	23
4.1. Osaaminen	23
4.2. Vuorovaikutus	24
4.3. Ohjaus	25
4.4. Ongelmanratkaisu ja tiedon hankinta	25
4.5. Vastuu	26
4.6. Erityiset perusteet	27

1. TAUSTA JA TARKOITUS

1.1. Erityisnuorisotyönohjaajan palkkauksen nykytilanne

Kirkossa toteutettiin palkkausjärjestelmä uudistus vuonna 2007. Uudistuksessa koulutustasoon perustuvasta ammattiryhmäkohtaisista palkkaluokista luovuttiin ja siirryttiin työn vaativuuden arvioitiin perustuvaan palkkaukseen. Kaikkien kirkon palveluksessa olevien palkkaus muodostuu nykyisin työn vaativuutta kuvaavan tehtäväkuvauksen, työntekijän työkokemuksen ja työsuoritusta mittaavan palkanosan mukaan.

Vanhan palkkausjärjestelmän aikaan erityisnuorisotyönohjaajien palkkaus oli perusvirkoja 1-4 palkkaluokkaa korkeampi. Palkkausjärjestelmä uudistuksessa tapahtui niin, että iso jako tehtiin ammattiryhmittäin vaativuusryhmiin ja erityisvirkojen vaativuus palkkaperusteena jäi monissa seurakunnissa huomioimatta. Valtaosa erityisnuorisotyönohjaajista on samassa vaativuusryhmässä kuin perusvirassa työskentelevät. Erityisnuorisotyönohjaajien yleisin vaativuusryhmä on 502 (vuonna 2011). Kirkon työmarkkalaitoksen palkkatilastojen perusteella vain harvat seurakunnat ovat käyttäneet euromääräistä vaativuusosaa tai erityistä perustetta erityisnuorisotyönohjaajien henkilökohtaisen palkan muodostumisessa, vaan heidän palkkauksensa on vaativuusryhmän vähimmäispalkka.

Erityisnuorisotyönohjaajan virka on seurakunnan nuoriso- tai diakoniatyön erityisvirka siinä missä esimerkiksi sairaalapapin tai perheneuvojan virka.

Erityisnuorisotyönohjaaja on erityistä huolenpitoa tarvitsevien lasten ja nuorten erityisasiantuntija, jonka asiantuntemusta tarvitaan, kun seurakuntatyössä tai koulussa tilanne on kriisiytynyt. Hänellä on laajat yhteistyöverkostot ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Erityisnuorisotyönohjaajan viran hoitaminen edellyttää erikoistumisopintoja. Tehtävän vaativuus perustuu asioiden ja ongelmien monimutkaisuuteen sekä vaikeasti hahmotettavien kokonaisuuksien laaja-alaiseen hallintaan. Työn kuormittavuus muodostuu vaativista ja vaihtelevista olosuhteista, joihin työntekijä toistuvasti joutuu, kun työtä tehdään moniongelmaisten lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa. Tämän tulee näkyä myös työntekijän palkassa.

1.2. Asiakirjan tehtävä ja käyttötarkoitus

Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liiton aloitteesta koottiin työryhmä, jonka tehtävä on ollut luoda asiakirja erityisnuorisotyönohjaajien ja erityisnuorisotyötä tekevien palkkauksen kehittämiseksi. Tämä asiakirja on tarkoitettu erityisnuorisotyötä tekevien työntekijöiden ja luottamusmiesten tueksi sekä paikallisen neuvottelutoiminnan käyttöön.

Asiakirjan jäsentelyssä on noudatettu kirkon yleisen palkkausjärjestelmän rakennetta lähtien liikkeelle erityisnuorisotyönohjaajan tehtävän tarkoituksesta ja pääasiallisesta sisällöstä päätyen virkojen erityispiirteisiin. Asiakirjassa kuvataan monipuolisesti erityisnuorisotyön muotoja ja metodeja sekä virkojen erityispiirteitä. Asiakirja on käyttäjälle ”käsikirja”, jonka avulla lukija voi perehtyä erityisnuorisotyönohjaajan tai erityisnuorisotyötä tekevän työn sisältöön. Tehtävänkuvauslomakkeessa kuvataan usein lyhyesti työn sisältö, joten tämän asiakirjan tarkoitus on avata ja kuvata, mitä työn sisältö on ja miten vaativuutta tulee arvioida.

Asiakirjaa valmistelleen työryhmän jäsenet ovat: Tero Flemich (KNT), Leena Korhonen (KNT), Juhana Malme (DTL), Minna Karas (DiaNa) ja Arja Lusa, sihteeri (KNT).

Asiakirjan ovat hyväksyneet Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liiton hallitus 27.8.2012 ja Diakoniatyöntekijöiden Liiton hallitus 14.9.2012.

2. TEHTÄVÄN VAATIVUUDEN ARVIOINTI SEURAKUNNISSA

Kirkon palkkausjärjestelmän uudistamisen yhteydessä seurakuntien kaikkia työntekijöitä koskeva palkkausjärjestelmä muuttui (lukuun ottamatta kirkkoherroja sekä talous- ja hallintohenkilöstön ylimpiä virkoja). Tehtäväkuvaus ja tehtäväkohtainen vaativuuden arviointi on tehtävä aina, kun perustetaan uusi tehtävä tai virka, viran uudelleen täytön yhteydessä, kun seurakunnan tehtäviä ja virkoja yhdistetään tai nykyiseen virkaan liitetään uusia tehtäviä.

Työnantajan ja esimiesten tulee aktiivisesti johtaa työtä ja olla tietoinen tehtävissä tapahtuvista muutoksista. Esimies ja työntekijä (et-keskustelu) tarkastelevat yhdessä keskustellen **vuosittain tehtäväkuvauksen ajantasaisuutta**. Tarkastelu voi johtaa euromääräisen vaativuusosan käyttöön tai nostoon, vaativuusryhmän nostoon tai erityisen perusteen käyttöön. Jos tehtäväkuvaukseen tehdään et-keskustelussa muutoksia, esimies vie asian sen työnantajan edustajan tietoon, jonka tehtävänä on esitellä palkka-asiat niistä päättävälle viranomaisille. Jos tämä viranomainen arvioi työntekijän tehtävän vaativuuden muuttuneen olennaisesti, se tarkistaa työntekijän tehtäväkohtaista palkanosaa vastaavasti. Tarkistus voi koskea tehtävän vaativuusryhmää ja työntekijän peruspalkkaa tai pelkästään peruspalkkaa.

Luottamusmiehellä on oikeus saada nähtäväkseen edustamiensa jäsenten ajantasaiset tehtäväkuvaukset ja palkkatiedot. Työntekijää edustavan luottamusmiehen tulee seurata tehtäväkuvausten muutoksia. Jos et-keskustelu päättyy erimielisyyteen tai kun tehtäväkuvaus muuten antaa aiheita palkkaneuvotteluille, luottamusmies on velvollinen käymään paikallisneuvottelun työnantajan kanssa.

3. ERITYISNUORISOTYÖNOHJAAJAN TEHTÄVÄT

ERITYISNUORISOTYÖN TEHTÄVÄN SISÄLTÖ LYHYESTI

Erityisnuorisotyön vahvuus on läsnäolon nuorisotyön tavassa kohdata uusia haasteita sekä kohdentaa toimintaansa erityistä tukea tarvitseviin yksilöihin ja ryhmiin

- * se on välittämisen ja huolenpidon antamista lapselle ja nuorelle
- * se tapahtuu kohtaamisen, rinnalla olemisen ja myötäeläminen kautta
- * se merkitsee varhaista puuttumista, kun huoli herää
- * se on toimintaa siellä missä nuoret viettävät aikaansa
- * se on nuorten kohtaamista henkilökohtaisella tasolla
- * se on heikkojen ja syrjäytyneiden etsimistä
- * se on toimimista yhteistyössä eri tahojen kanssa

Lähde: Läsnäolon nuorisotyö - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön missio, visio ja strategia 2015

3.1. Tehtävän tarkoitus ja tavoite (B1)

Kirkon perustehtäviä ovat julistus, palvelu ja yhteys. Kun kirkko kohtaa nuoret sanomallaan ja palveluillaan heidän omassa elämänpiirissään, se vastaa keskeisiin läsnäolon haasteisiin.

Erityisnuorisotyötä toteuttamalla kirkko etsii myös kadottamaansa yhteyttä niihin nuoriin, jotka ovat kadottaneet yhteyden seurakuntaan. Erityisnuorisotyön toimintanäky on sama, mitä Kirkkojärjestys sanoo diakoniasta, eli etsiä niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavalla auteta. Kirkko tekee erityisnuorisotyötä, koska kaikki lapset ja nuoret ovat Jumalan luomina ja lunastamia hänen armonsä piirissä. Vain sanan ja sakramenttien yhteydessä erityisnuorisotyö varjeltuu muuttumasta sosiaalihuolloksi.

Erityisnuorisotyölle läsnäolon nuorisotyönä on luonteenomaista etsiä ja liikkua siellä, missä nuoret viettävät aikaansa, sekä kohdata heitä ja reagoida asioihin, jotka ovat heille ajan-kohtaisia ja tärkeitä. Nuoren rinnalla kuljettaessa erityisnuorisotyö muotoutuu pitkä-jänteiseksi kasvatustyöksi ja nuoren suoriutumisen tukemiseksi.

3.2. Tehtävän pääasiallinen sisältö (B2)

Seurakunnan nuorisotyön virkojen tehtävistä määrätään kirkkoneuvoston tai seurakunta-neuvoston hyväksymässä johtosäännössä. Kirkon nuorisotyön virkojen malliohjesääntöjä ollaan uudistamassa. Niiden valmistumista ja voimaan tuloa on syytä seurata sekä päivittää tarpeen mukaan paikallisseurakuntien johtosääntöjä.

Erityisnuorisotyössä toteutuu kirkon visioon sitoutunut läsnäolon nuorisotyö lasten, nuorten ja perheiden rinnalla kulkijana sekä tukijana heidän arjessaan. Erityisnuorisotyö on läsnäolon nuorisotyötä, jossa nuorten kohtaaminen tapahtuu kaduilla, kouluissa, laitoksissa, kodeissa ja kesellä elämää. Erityisnuorisotyössä kohdataan nuorten ongelmien laaja kirjo. Työskentelyssä korostuu nuoren rinnalla kulkeminen ja pitkäjänteinen tukeminen ja palveluiden piiriin ohjaus. Yksilötyötä tehdään yhteistyössä moniammatillisen verkoston kanssa. Työssä on jatkuvasti tiedostettava lastensuojelulain velvoitteet ja mahdollisuudet.

Erityistä huolenpitoa tarvitsevia ja ongelmallisesti käyttäytyviä lapsia ja nuoria on kaikissa seurakunnissa. Näiden lasten ja nuorten kohtaaminen on seurakunnan työntekijän ydinosaamista. Nuorten vapaa-ajassa, seurakunnan kerhossa ja leirillä voi tulla tilanteita, joissa ongelmat kärjistyvät ja tilanteet konfliktoituvat. Näiden tilanteiden ammatilliseen hoitamiseen ydinosaaminen ei aina riitä vaan tarvitaan erityisasiantuntijoita ja työntekijäresurssien kohdentamista.

Seurakunnissa erityisnuorisotyötä tehdään erilaisista lähtökohdista ja erilaisilla resursseilla. Osa seurakunnista on ratkaissut kohdentamisen niin, että toimenpiteet ja nuorten kohtaaminen tapahtuu osana seurakunnan lapsi-, nuoriso- tai diakoniatyötä. Tällaisissa tapauksissa nuorisotyönohjaajan tai diakoniatyöntekijän tehtävänkuvauksessa kuvataan, että viranhaltija vastaa seurakunnan erityisnuorisotyöstä. Keskisuurissa ja suurissa seurakunnissa on tätä varten perustettu erityisnuorisotyön virka tai virkoja. Näiden erityisnuorisotyönohjaajien tehtävän kuvaus painottuu erityisnuorisotyön moninaisissa muodoista ja metodeista. He ovat erityisasiantuntijoita ja toimivat konsultteina muulle seurakuntatyölle, kuten esimerkiksi työntekijälle, joka kohtaa rippikoulussa ongelmallisesti käyttäytyvän nuoren.

Erityisnuorisotyön tekijöiden tehtävänkuvat vaihtelevat paljon. Erityisnuorisotyö eroaa muusta nuorisotyöstä siinä, että se kohtaa ja kohdentaa resursseja yhteen nuoreen tai

pieneen määrään (yksilöt, pienryhmät) nuoria kerrallaan. Nuorisotyö kohtaa ja kohdentaa pääsääntöisesti resursseja ryhmään tai koko ikäluokkaan. Suurissa seurakunnissa erityisnuorisotyönohjaajien tehtävänkuivissa painottuu erityistä tukea tarvitsevien nuorten määrä ja työmetodien moninaisuus. Pienemmissä seurakunnissa työmetodien määrä on vähäisempi ja keskitytään esim. koulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön tai Saapas-toimintaan.

ERITYISNUORISOTYÖNTEKIJÄT VIRAN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ
Tehtäväkuvauslomakkeella tähän kirjataan kunkin viranhaltijan hoitamat tehtäväalueet ja kyseisen viran painotukset
YKSILÖTYÖ
Henkilökohtainen asiakastyö: neuvonta, ohjaus, henkilökohtaiset keskustelut, sielunhoito ja kriisityö sekä yhteistyö nuoren lähiverkoston kanssa
Koti- ja laitospöykännit: mm. henkilökohtaiset tapaamiset kouluissa, oppilaitoksissa ja lastensuojelulaitoksissa
Tukihenkilötoiminta
Perhetyö: kohdennettu, verkostoitunut ja pitkäjänteinen moniammatillinen koko perheen huomioon ottava työ
Kriminaalityö: ennaltaehkäisevä työ, vankilassa tapahtuva yksilötyöskentely sekä tukitoimet ennen vankeutta ja vankeuden jälkeen, vankiperhetyö, sovittelu, ehdollisen valvonta
PIENRYHMÄTOIMINTA
Yökahvilat ja avointen ovien toiminta
Perhetyö: mm. pitkäkestoinen perheryhmätyö ja vanhempien ryhmätuki
Koulu- ja oppilaitostyö: mm. pienluokkatoiminta, leirikoulut
Leirit ja retket: suunnittelu, organisointi, toteuttaminen sekä kehittäminen
Pien- ja vertaisryhmätoiminta: mm. toiminta-, keskustelu- ja kasvuryhmät, autopajatoiminta
Kriminaalityö: ennaltaehkäisevä työ, vankilassa tapahtuva ryhmätyöskentely, vankiperhetyön ohjatut vertaistukiryhmät
Erityisvarhaisnuorisotyö: kohdennetut toiminnot 7-14 -vuotiaisiin lapsiin erityisnuorisotyön menetelmin
Vapaaehtoiset: rekrytointi, kouluttaminen, ohjaaminen ja työhöjaus sekä koulutusmateriaalin tuottaminen
ETSIVÄ TYÖ
Saapastoinninta ja muu katupäivystys nuorten suosimissa toimintaympäristöissä ja festivaalitoiminta
Verkkotyö: etsivä työ verkossa, NettiSaapas, Tekstaritupu, Nettitupu
Oppilaitoksissa ja kodeissa tehtävä etsivä työ
YHTEISTYÖ
Yhteistyö koulujen, oppilaitosten, viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja seurakuntien eri työmuotojen kanssa
Erilaisten tapahtumien järjestäminen yhteistökumpaneiden kanssa
Kouluttaminen ja konsulttina toimiminen erityisnuorisotyön kysymyksissä
Nuorten ja heidän elinympäristönsä muutosten tunnistaminen kenttätasolla ja saadun tiedon työstäminen ja jakaminen eteenpäin
Ammattialan seuranta ja osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttaminen päätöksentekoon erityisnuorisotyön toimintakenttään liittyvissä asioissa.
Uusien yhteiskunnallisten ilmiöiden tuntemus, mm. monikulttuurinen työ sekä työskentely seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen parissa
TYÖN KEHITTÄMINEN, HALLINNOLLISET TEHTÄVÄT JA OSALLISTUMINEN MUUHUN SEURAKUNTATYÖHÖN
Henkilökohtaisen ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen
Valmiudet uusien työmenetelmien kehittämiseen (pilotointi)
Harjoittelijan ohjaajana toimiminen, mentorointi
Omaan työalaan liittyvien erityisprojektien, kehittämishankkeiden, seminaarien ja koulutusten suunnittelu ja toteutus
Osallistuminen työyhteisön/työalan toimintaan: asiantuntijana toimiminen sekä työn suunnittelu ja arviointi yhdessä työyhteisön kanssa
Ekumenian edistäminen ja kansainvälisyyskasvatus
Osallistuminen nuorisotyöhön
Osallistuminen rippikoulutyöhön
Osallistuminen Kirkon henkiseen huoltoon (tai muu kriisityö)

Kirkon yleisen palkkausjärjestelmän perusta on se, että siinä arvioidaan työn ja viran vaativuutta. Vaativuusryhmään asettaminen tapahtuu paikallisseurakunnassa. Tehtäväkohtainen palkkaus määräytyy sen mukaan mitä työtä tehdään.

Seurakunnat ovat järjestäneet erityisnuorisotyön toteutumisen eri tavalla. Siksi **erityisnuorisotyön vaativuuden ja erityispiirteiden esille nostaminen** tehtäväkuvauksessa on olennaista. Kun erityisnuorisotyötä tehdään osana nuoriso- tai diakonian perusvirkaa, erityispiirteiden esille nostaminen kirjataan vaativuutta osoittaviin rastipaikkoihin ja/tai erityisiin perusteisiin. Vaativuutta osoittavat rastipaikat ohjaavat vaativuusryhmän määrittämiseen. Tämän lisäksi työn vaativuutta voidaan osoittaa maksamalla vaativuusryhmän vähimmäispalkan lisäksi euromääräistä vaativuusosaa. Erityisen perusteen käyttö johtaa euromääräiseen lisään vaativuusryhmän vähimmäispalkkaan. Työntekijän euromääräinen palkka voi olla enemmän kuin seuraavan vaativuusryhmän vähimmäispalkka.

3.3. Erityisnuorisotyön muotojen ja metodien kuvaus

3.3.1. Yksilötyö

Erityisnuorisotyö painottuu yksilötyöhön, joka toteutuu henkilökohtaisena kohtaamisena ja kontaktina. Kun nuoren oma ja/tai perheen tilanne kriisiytyy, silloin nuoren asioihin ja elämäntilanteeseen keskitytään kokonaisvaltaisesti. Kirkon työn olemuksesta nousevia kohtaamisen ja auttamisen muotoja ovat sielunhoito ja kriisiytyö. Sielunhoidollisissa keskusteluissa kohdataan myös Jumala-suhdetta koskevat kysymykset.

Yhdessä nuoren ja hänen läheisensä kanssa etsitään toimivia ongelmanratkaisumalleja. Tämä tarkoittaa sitä, että hänen asioitaan hoidetaan ammatillisesti ja niin, että verkoston laaja-alainen sekä tehokas käyttö mahdollistuvat nuoren elämäntilanteen tukemisessa. Yksilötyöskentelyssä käytetään nuoren kannalta tarkoituksenmukaisimpia auttamisen ja tuen muotoja.

Yksi vakiintuneista erityistyöntekijän yksilötyöskentelymenetelmistä on toimiminen nuoren tukihenkilönä. Tukisuhteen syntymisen taustalla voi olla monenlaisia syitä esim. lastensuojelulliset toimenpiteet, mielenterveydelliset syyt, sosiaaliset ongelmat. Toiminnassa oleellista on se, että nuori (ja hänen perheensä) tullaan kohdatuksi osana normaalia arkea. Nuorta tuetaan niissä asioissa, joihin hänen oma tukiverkostonsa ei pysty.

3.3.2. Kohdennettu perhetyö

Erityisnuorisotyössä kohdennetulla perhetyöllä tarkoitetaan koko perheen tukemista, vanhempien ryhmätukea, yhden perheen tehostettua tukemista tai pitkäkestoista perheryhmätyötä. Perheen kriisit, työmarkkinoiden muutokset ja taloudellinen tilanne kuormittavat perhettä ja heijastuvat suoraan lapsen ja nuoren turvallisuuteen ja tasa-painoisuuteen. Näiden perheiden aikuisilla on vaikeuksia selvitä vanhemman vastuusta ja velvollisuudesta kasvattajana.

Vanhemmilla on huoli lapsen kasvusta, mutta heidän voimavaransa alkavat ehtyä tai sitten niitä ei ole ollutkaan. Perheen monimuotoisuus, puutteet vuorovaikutustaidoissa, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat ja perheväkivalta tuovat työhön paljon haasteita. Laaja perheen ulkopuolisten kasvattajien verkosto - opettajat, lastensuojelu- ja sosiaalityöntekijät sekä lapsi-, varhaisnuoriso-, nuoriso-, erityisnuoriso- ja diakoniatyöntekijät tapaavat näitä nuoria ja heidän perheitään jatkuvasti. Perinteiset työmuodot eivät aina anna riittävää tukea tällaisissa kasautuvissa ongelmissa elävälle perheelle. Tällöin tarvitaan kohdennettua, verkostoitunutta, pitkäjänteistä ja koko perheen huomioon ottavaa työtettä.

Lapsi ja nuori ovat aina osa perhettä. Yksilön tukemiseen kuuluu saumattomasti myös perheiden tukeminen, siksi perhetyön näkökulma on mukana kaikissa erityisnuorisotyön muodoissa. Kohdennetulla perhetyöllä lisätään lapsen tai nuoren ja vanhempien turvallista ja hyvää vuorovaikutusta, joka tukee heidän kasvuaan.

3.3.3. Pienryhmätoiminta

Erityisnuorisotyön ryhmätoiminnan tavoitteena on toimia lasten ja nuorten oman kasvun paikkana. Toiminta-, keskustelu- ja kasvu- yms. ryhmät ovat pienryhmiä, ja kaikki ryhmät pyritään räätälöimään ajatellen tiettyä nuorten joukkoa. Toisaalta ryhmä voi myös olla aivan spontaanisti syntynyt ja sen kanssa ryhdytään toteuttamaan yhteistä aktiviteettia. Toiminta muotoutuu yleensä jonkin tekemisen ympärille ja ryhmässä käsitellään nuorten omia kysymyksiä. Pienryhmätoiminta voi myös olla osana kouluissa toteutettavaa pienluokkatoimintaa.

Erityisnuorisotyönohjaajilla on monipuolisten toimintataitojen ohella käytössään erilaiset harrastus-, retki- ja leirimahdollisuudet. Esimerkkeinä erityisnuorisotyön pienryhmistä ovat hiljaisten ja vilkkaiden ryhmät, ryhmät isättömille pojille, nuorten äitien ryhmät, lasten erotai sururyhmät, perheväkivaltaa kokeneiden lasten ryhmät sekä ohjatut vertaistukiryhmät lapsille, joiden isä tai äiti on vankilassa.

Autopajatoiminta on yksi erityisnuorisotyön pienryhmätoiminnan muoto, joka on suunnattu ensisijaisesti ammattikoulusta putoamisvaarassa oleville nuorille. Pajan tavoitteena on opettaa nuorelle säännöllisyyttä, kurinalaisuutta, vastuullisuutta ja yhteisöllisyyttä.

3.3.4. Erityisnuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa

Erityisnuorisotyö tukee niiden nuorten koulunkäyntiä, joilla on koulunkäynnissä erityisiä vaikeuksia. Tavoitteena on olla nuoren ja koulun rinnalla tukemassa nuorta suorittamaan peruskoulunsa niin, että hän tämän jälkeen hakeutuisi itselleen sopivaan opiskelupaikkaan. Nuorten tukeminen tässä nivelvaiheessa on erityisen tärkeää.

Erityisnuorisotyön koulutyö kohdistuu perusasteella yleensä oppilaisiin, jotka käyvät koulua pienryhmissä. Erityisnuorisotyönohjaaja tukee ryhmän toimintaa ja opetusta osallistumalla myös koulun järjestämiin leirikouluihin ja retkiin. Hän tarjoaa erityisosaamistaan niiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Koulut voivat kutsua yhteiskunnan eri sidosryhmien edustajia koulun oppilashuolto-ryhmään. Koulun oppilashuolto on luonteva yhteistyökumppani seurakunnan erityisnuorisotyönohjaajalle.

Oppilaitoksissa tapahtuva erityisnuorisotyö tehdään yleensä ammattioppilaitoksissa. Siellä on kohdattavissa ne nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Nuorisolaki velvoittaa kunnat tekemään etsivää nuorisotyötä, joka laissa tarkoittaa perusopetuksen päättäneitä alle 25-vuotiaita, jotka eivät ole jatkaneet opintojaan. Sen tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Ammattikoulua käyvät nuoret joutuvat itsenäistymään ja siirtymään työelämään lukio-
tovereitaan nopeammin. Ammattikouluissa toimimalla voidaan saada nopeasti tietoon ne

nuoret, jotka ovat vaarassa syrjäytyä opiskelusta ja työelämästä. Näitä ovat opintojen keskeyttämistä aikovat ja opintonsa keskeyttäneet nuoret.

3.3.5. Etsivä työ

Etsivä työ on erityisnuorisotyön tärkeä menetelmä, jolla on pitkä historia. Se on menetelmänä laajempi ja kokonaisvaltaisempi kuin kuntia velvoittavan nuorisolain määritelmä etsivästä nuorisotyöstä.

Tavoitteena on tuottaa palveluita ja informaatiota nuorille, jotka eivät ole palveluiden piirissä. Etsivä työ menee sinne, missä nuoret ovat mm. kadulle, kotiin, oppilaitoksiin, nettiin. Palveluita tarjotaan niin, että ne ovat käytettävissä kunkin nuoren tarpeeseen sopivalla tavalla. Voidaan välittää tietoa esimerkiksi eri toiminta-, palvelu- ja auttamispisteistä sekä erilaisista ryhmistä ja toiminnoista, joista voisi olla yksittäiselle nuorelle apua tai hyötyä. Etsivä työ voidaan nähdä jalkautuvana palvelunohjauksena.

Etsivä työ merkitsee matalaa kynnystä. Nuori määrittelee, missä ja miten tavataan. Koska etsivässä työssä ollaan nuoren maaperällä, siellä kohdataan hänen ehdoillaan. Työn tekeminen edellyttää luottamuksellisen suhteen rakentamista. Etsivän työn perimmäinen merkitys nuorelle on siinä, miten hän tulee kohdatuksi, kuulluksi ja ymmärretyksi, miten hänen kokemaansa ulkopuolisuutta voidaan vähentää.

Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä. Näin ollen myös seurakunta voi toimia palveluntuottajana kunnalle, mikäli kunta haluaa ostaa palvelun paikallisen seurakunnan erityisnuorisotyön ammattiosaajalta.

3.3.6. Verkossa tehtävä työ

Verkossa ja muissa sähköisissä viestimissä tehtävä erityisnuorisotyö on jatkuvasti kasvava alue. Netti- ja mobiilipalveluiden kautta on mahdollista tavoittaa myös niitä nuoria, joita seurakunnan toiminta ei muuten tavoita. Erityisnuorisotyön kannalta verkkotyössä on oleellista rakentaa matalan kynnyksen yhteydenottomahdollisuuksia nuorille. Etsivää työtä tehdään sosiaalisessa mediassa esimerkiksi erilaisilla chat-sivustoilla, keskustelupalstoilla, virtuaalimaailmoissa ja yhteisöpalveluissa.

Verkkotyön kautta kohdattuja nuoria voidaan tarvittaessa myöhemmin tavata myös reaali maailmassa. Yhtenä tärkeänä osana verkossa työskenneltäessä voidaan kuitenkin nähdä myös mahdollisuus tarjota nuorelle kontakti oman alueen ulkopuoliseen työntekijään sekä valtakunnallinen verkostoituminen. Nuorelle mahdollistuu netin ja mobiilipalveluiden (esim. TekstariTupu, NettiTupu) kautta myös työntekijän kohtaaminen vain sähköisesti, ilman että sitä koskaan tapahtuu kasvotusten. Tämä madaltaa kynnystä yhteydenottoon.

3.3.7. Saapas

Yksi kirkon erityisnuorisotyön vakiintuneista toteutustavoista on Palveluoperaatio Saapas. Saapas on ev.-lut. seurakuntien ensisijaisesti alle 18-vuotiaisiin kohdennettua auttamis- ja sielunhoitotyötä, jota toteutetaan yhdessä aikuisten vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa. Saapastoiminta muodostuu kolmesta eri osa-alueesta:

Festivaalitoiminta on Saappaan määrällisesti merkittävintä toimintaa. Festivaalityössä toimitaan jonkun suur tapahtuman järjestäjän kanssa yhteistyössä rakentaen festarialueelle toimiva auttamisjärjestelmä nuorille. Festivaaliympäristössä korostuu vahvasti ensiapu-painotteinen työskentely.

Säännöllinen katupartiointi on Saappaan toimintakokonaisuuksista vahvimmin etsivää työtä. Saapasryhmä kokoontuu ennen päivystystä tekemään suunnitelmaa illan päivystyksestä ja sen perusteella lähtevät etsimään alueilta nuoria ja keskustelemaan heidän kanssaan. Nuorille tarjotaan mahdollisuutta kontaktiin. Saappaan päivystykset eivät ole niinkään kontrolloivaa työtä vaan matalan kynnyksen auttamistyötä, jossa etsivän työn periaatteiden mukaisesti nuorella itsellään on vahva itsemääräämisoikeus kontaktitilanteessa.

NettiSaapas toimii Saapastyön periaattein verkkoympäristössä.

3.3.8. Erityisvarhaisnuorisotyö

Erityisvarhaisnuorisotyöllä tarkoitetaan toimintoja, joita kohdennetaan varhaisnuorisotyö (7-14v.) ikäisiin lapsiin, erityisesti alakouluikäisiin, erityisnuorisotyön menetelmin. Näitä ovat henkilökohtainen tukeminen, avointen ovien toiminta, kohdennettu pienryhmätoiminta, kohdennetut retket ja leirit.

Joihinkin seurakuntiin on perustettu omia varhaisnuorisotyöpainotteisia erityisnuorisotyönohjaajan virkoja. Lasten parissa toteutetussa erityisvarhaisnuorisotyössä on välttämätöntä ottaa huomioon heidän perheensä, vanhempansa ja kasvuympäristönsä. Myös yhteistyö koulun kanssa on usein vahvempaa. Varhaisnuorisotyöpainotteinen erityisnuorisotyö on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää työtä ja työn tarkoituksena on tukea syrjäytymisvaarassa olevia lapsia, kehittää toimintatapoja syrjäytymiskiirteen katkaisemiseksi sekä luoda uusia malleja lasten kohtaamiselle.

Koulukiusaamiseen puuttuminen ja luokkahengen vahvistaminen ovat muun muassa sellaisia tehtäviä kouluissa, joihin varhaisnuorisotyöpainotteinen erityisnuorisotyönohjaaja voi tulla mukaan oman asiantuntemuksensa kanssa nopeallakin varoitusaikalla. Tällaisessa työssä merkittävät verkostot löytyvät koulujen oppilashuoltoryhmistä sekä lastensuojelusta. Erityisnuorisotyönohjaaja voi olla mukana myös lastensuojelutarpeen selvityksissä sekä osallistua avohuollon tukitoimien toteutukseen tai palveluohjaukseen.

Yhtenä merkittävänä tehtävänä on myös seurakuntien kerhonohjaajien kouluttaminen kohtaamaan haastavaa käytöstä ja erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Vastaavanlaista koulutusta tai konsultaatiotukea erityisnuorisotyönohjaajat antavat usein myös työtovereilleen. Erityisnuorisotyönohjaajalla on myös valmiuksia toimia kerhonohjaajien työnohjaajina, kun kerhoissa on haastavaa käytöstä tai kiusaamista.

3.3.9. Kriminaalisytyö

Erityisnuorisotyön kriminaalisytyö pitää sisällään monenlaisia toimintamuotoja. Painopisteinä ovat ennaltaehkäisevä työ, vankilassa tapahtuva yksilö- ja ryhmätyöskentely, tukitoimet ennen vankeutta ja vankeuden jälkeen sekä vankien lasten ja omaisten parissa tehtävä työ. Vankilassa tehtävässä työssä voi olla etsivän työn elementtejä mukana. Tavoitteena

on luoda kontakteja nuoriin vankeihin sekä heidän perheisiinsä ja auttaa heitä sekä vankeuden aikana että vapautumisen jälkeen. Tavoitteena on kristillisen armon ja toivon välittäminen sekä tasavertainen kohtaaminen, ihminen ihmiselle.

Vankilassa tapahtuvissa erityisnuorisotyön henkilökohtaisissa tapaamisissa, vankilavierailuissa sekä avoimissa että toiminnallisissa ryhmissä tavoitteena on luottamuksellisen suhteen syntyminen ja nuoren auttaminen hahmottamaan omaa ja läheistensä elämäntilannetta. Nuorta autetaan ottamaan vastuuta itsestään ja perheestään. Keskusteluissa käsitellään mm. kipeiden asioiden kohtaamista, vankeusajan käyttöä omaksi kasvukseen ja tulevaisuuden rakentamiseen, motivointia päihdekuntoutukseen vankeuden aikana sekä rikoskierteestä irtautumista. On erittäin tärkeää, että nuorella vangilla on laitoksen ulkopuolinen aikuinen, ammatillinen keskustelukumppani, joka kuuntelee ja välittää hänestä. Erityisnuorisotyöntekijä tuo nuorelle tuulahduksen siviilielämää muurien sisälle. Nuori voi purkaa vankilaan liittyviä negatiivisia asioita ilman pelkoa sanktioista.

Erityisnuorisotyönohjaajat voivat toimia myös ehdollisesti rangaistujen nuorten valvojina. Valvonta on tukitoimi, jolla pyritään auttamaan nuorta selviytymään omassa elämässään ilman rikoksia.

Erityisnuorisotyössä ennaltaehkäisevää kriminaalityötä tehdään niiden nuorten parissa, jotka ovat vaarassa ajautua rikollisiin tekoihin. Vankiperhetyössä esimerkiksi järjestetään vertaistukiryhmiä lapsille, joiden isä tai äiti on vankilassa.

3.3.10. Vapaaehtoistoiminta

Erityisnuorisotyön laajenemisen edellytyksenä on kasvavassa määrin vapaaehtoisten työpanos kohdennettuun palvelutehtävään. Vapaaehtoistoiminta onkin hyvä esimerkki nuorten ja aikuisten aktiivisuudesta, kun heille löydetään mielekkäitä palvelutehtäviä.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien henkilöiden motiiveina ovat voimakas halu olla mukana tärkeässä auttamistyössä, ryhmässä toimiminen ja yhteisöön kuuluminen. Erityisnuorisotyön vapaaehtoiset työntekijät toimivat mm. etsivässä katutyössä, Saappaassa, avoimien ovien toiminnassa, yökahviloissa, pienryhmien vetäjinä, tukihenkilöinä sekä avustajina leiri- ja retkitoiminnassa ja erilaisissa tapahtumissa.

Seurakunnan toiminnassa vapaaehtoisuuden pohjalta työskentelevistä henkilöistä on pidettävä hyvää huolta. Heidän työtään on arvostettava, ohjattava ja heidän ongelmallisiin työtilanteisiin on löydettävä ratkaisuja yhdessä. Vapaaehtoisten työssä jaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota järjestämällä yhteistä koulutusta, työnohjausta, yhdessäoloa ja virkistystoimintaa. Erityisnuorisotyönohjaajan on myös panostettava vapaaehtoisten rekrytointiin sekä koulutusmateriaalin tuottamiseen.

3.4. Muuta tehtävän sisällöstä (B3)

Tehtäväkuvauslomakkeella kohtaan (B3) on tarkoitus merkitä tehtävään määräajoin tai tarvittaessa sisältyvät erityistehtävät ja projektit. Esimerkiksi harjoittelunohjaaminen, perehdyttämisvastuu, kiertävät vastuut, yksittäiset esimiehelle normaalisti kuuluvat tehtävät, normaalista toiminnasta poikkeavat tapahtumat esim. paikalliset, alueelliset tai valtakunnalliset tapahtumat tai neuvottelupäivät.

3.5. Erityisnuorisotyönohjaajan virkojen erityispiirteet

3.5.1. Erityisnuorisotyönohjaaja on erityisasiantuntija

Useimmissa Suomen seurakunnissa erityisnuorisotyönohjaaja on ainoa viranhaltija, joka on erikoistunut erityistä tukea tarvitsevien nuorten kysymyksiin. Erityisnuorisotyön kohde-ryhmän kohtaaminen ja tavoittaminen tapahtuu normaalista nuorisotyöstä poikkeavilla metodeilla. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä yhteiskunnan viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Erityisnuorisotyö on yleiseen seurakuntatyöhön verrattuna erityisen itsenäistä ja yksinäistä asiantuntijatyötä. Verkostoissa toimiminen edellyttää joustavuutta ja kykyä toimia toisen organisaation ehdoilla itselle vieraassa toimintaympäristössä.

Seurakunnan erityisnuorisotyönohjaajaa pyydetään mukaan pääsääntöisesti riittäisiin ja kriisiytyneisiin tilanteisiin. Erityisnuorisotyönohjaajan osaamista tarvitaan, kun ei voida tukeutua tavanomaisiin ratkaisumalleihin ongelmatilanteissa, joissa vaaditaan nopeaa ja usein intuitiivisesti hallittua ratkaisua. Näitä tilanteita syntyy niin seurakuntatyössä kuin verkostoissa (esim. koulussa) toimiessa.

Vaikeisiin tilanteisiin erikoistuneella on myös suuri vastuu. Epäonnistuminen esim. väkivaltaisesti käyttäytyvän nuoren kohtaamisessa katupäivystyksessä voi olla erittäin suuri riski omalle, vapaaehtoisten ja nuoren itsensä terveydelle.

Erityisnuorisotyönohjaaja antaa asiantuntijatukea henkilöstölle omassa seurakunnassa, kouluissa ja laitoksissa. Hänellä on laajat yhteistyöverkostot ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

3.5.2. Vaativat olosuhteet ja työn kuormittavuus

Palkkausjärjestelmän mukaan (KirVesTes § 32 2 mom. pöytäkirjamerkintä) työn vaativuutta arvioitaessa tulee huomioida toimintaympäristön tehtävälle asettamat erityiset vaatimukset.

Erityisnuorisotyönohjaajan toimintaympäristö poikkeaa normaalista seurakuntatyöstä. Erityisnuorisotyönohjaaja menee sinne missä nuori tai nuoret ovat, kun seurakunnan kokoava nuorisotyön tilaisuudet ovat yleensä seurakunnan tiloissa. Erityisnuorisotyönohjaaja toimii mm. kadulla, ostoskeskuksissa, huoltamoilla, kodeissa, laitoksissa, kouluissa ja vankiloissa. Tehtävässä korostuu vaativan ja moniongelmaisen asiakasryhmän parissa tehtävä työ. Sitä tehdään normaaliin seurakuntatyöhön verrattuna poikkeavissa ja vaativissa paikoissa festivaaleilla, kadulla ja vankiloissa. Sitä tehdään usein poikkeavaan työaikaan yöllä. Työtilanteissa persoonaan kohdistuu paineita, psyykkistä kuormitusta, väkivallan uhkaa ja siinä on riski sijaistraumatisoitumiselle.

Etsivä työ tai työ vankilassa rikoksia tehneiden kanssa on henkisesti kuormittavaa. Erityisesti henki- ja seksuaalirikosten kohdalla työntekijää kuormittaa, kun hän samanaikaisesti joutuu luomaan empaattista suhdetta rikoksen tekijään, ymmärtämään hänen elämäänsä, myös sitä, miten ja miksi hän teki rikoksen ja kohtaamaan itsessään sekä mahdollisesti ympäristössä (vankilan työntekijät, media, jne.) rikoksen herättämät moraaliset näkökohdat ja uhrin näkökulmasta nousevat tunteet. Työntekijä joutuu näissä tilanteissa äärimmäiseen kuormitukseen toimiessaan säiliönä sietämättömille tunteille. Sosiopaattisten rikollisten kohdalla, jossa rikollisella ei ole kykyä tuntea myötätuntoa uhria kohtaan, tämä kuormitus on äärimmäistä.

Osa erityisnuorisotyönohjaajan työn vaativuutta ja kuormittavuutta ovat vapaaehtoiset toimijat ja heidän kouluttaminen. Seurakuntien taloudellisten resurssien vähentyessä ja kirkon jäsenten aktivoimisessa on kiinnitetty huomiota vapaaehtoisten määrän ja käytön lisäämiseen. Vapaaehtoiset toimijat kuuluvat erityisnuorisotyön toimijoihin mm. Saapas-toiminnassa, mutta ovat riskialttiita, koska toimivat ammattilaisellekin vaativissa olosuhteissa. Toimiakseen turvallisesti he tarvitsevat paljon ohjausta. Tämä merkitsee työn kuormittavuuden lisääntymistä, kun ei ole vain itsestä huolehtimista vaan lisäksi vastuulla ovat vapaaehtoiset toimijat. Virkavastuu on aina viranhaltijalla.

3.5.3. Yhteistyö ja verkostoituminen

Erityisnuorisotyötä ei voi tehdä verkostoitumatta ympäröivän yhteiskunnan ja muiden nuorten parissa työskentelevien kanssa. Moniongelmaisten nuorten auttamisessa tarvitaan moniammatillista laajaa ja luottamuksellista yhteistyötä. Erityisnuorisotyöntekijän yhteistyökumppaneita ovat koulut, oppilaitokset, viranomaiset, kansalaisjärjestöt ja seurakuntien eri työmuodot.

Nuorten elämässä, heidän elinympäristössään tapahtuneiden muutosten tunnistaminen ja saadun tiedon työstäminen sekä jakaminen eteenpäin edellyttävät toimivaa, luottamuksellista ja ammatillista yhteistyötä. Erityisnuorisotyöntekijän tehtävään kuuluu toimia erityistä huolenpitoa tarvitsevien lasten ja nuorten äänenä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kenttätyöntekijänä hän tunnistaa ensimmäisenä uudet yhteiskunnalliset ilmiöt nuorten keskuudessa. Hänen tehtäväänsä kuuluu vaikuttaa päätöksentekijöihin erityisnuorisotyön toimintakenttään liittyvissä asioissa niin kirkossa kuin yhteiskunnassa.

Erityisnuorisotyöntekijät ovat monella paikkakunnalla osa Henkisen Huollon (HeHu) verkostoa. HeHun toimii suuronnettomuuksissa, päivittäisonnettomuuksissa ja tarjoaa jälkipuinti (debriefing) apua. HeHu on henkistä tukea onnettomuuden uhreille ja omaisille. Tuki on luonteeltaan palvelua, lähellä oloa ja ahdistuksen vastaanottamista. Tukea annetaan tarvittaessa myös pelastustyöhön osallistuvalla henkilöstölle.

Vaikka erityisnuorisotyönohjaajan tehtävä on luonteeltaan itsenäistä asiantuntijatyötä, hän on seurakunnan nuorisotyön tai diakoniatyön tiimin jäsen. Hänellä on tehtäviä myös muun nuorisotyön parissa, kuten osallistuminen rippikoulutyöhön, harjoittelijoiden ohjaaminen, mentorointi, ekumenian edistäminen ja kansainvälisyyskasvatus.

3.5.4. Paikkakunnan koon asettamat vaatimukset toimintaympäristölle

Suuret kaupunkiseurakunnat muodostavat oman kokonaisuuden toimintaympäristöinä. Näissä alueellinen segregatio korostuu ja on muodostunut erityisen ongelmallisia alueita ja lähiöitä, joihin kasaantuu päihde-, mielenterveys-, kriminaali- ja sosiaaliongelmaisia perheitä. Suurten kaupunkien erityisnuorisotyön kohderyhmää ovat lisääntyvässä määrin varhaisnuoret, maahanmuuttajat ja muut erityisryhmät, joita on harvemmin pienillä ja keskisuurilla paikkakunnilla, joiden parissa työn tekeminen vaatii erikoistunutta osaamista.

Pienillä paikkakunnilla erityisnuorisotyönohjaaja voi olla ainoa alan erityisosaaja koko kunnan alueella. Tällöin hänen asiantuntemustaan tarvitsevat kaikki toimijat erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kysymyksissä.

3.5.5. Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen

Erityisnuorisotyönohjaajan viran kelpoisuusehtona on nuorisotyönohjaajan tai diakonin tutkinto. Ammatillisen perustutkinnon lisäksi erityisnuorison osaaminen edellyttää erikoistumisopintoja. Työnantajat ovat edellyttäneet erityisnuorisotyön erikoistumisopintojen Kasvatuksen erityiskoulutuksen (35 op) opintokokonaisuuden suorittamista.

Erityisnuorisotyön tekeminen on henkilökohtaista auttamis- ja sielunhoitotyön osaamista ja hallintaa. Erityisnuorisotyönohjaajan ammatillinen ydinosaaminen muodostuu perustutkinnon lisäksi persoonan ja ammatillisen kasvu kautta. Kirkon hengellisessä työssä työntekijän persoonan merkitys korostuu. Työntekijän odotetaan osaavan kohdata erilaisia ihmisiä ja ajattelutapoja arkipäivän tilanteissa sekä reagoida ammattitaitoisesti muutostilanteissa. Tämä edellyttää realistista itsetuntemusta, kykyä itsearviointiin ja sisäiseen vuoropuheluun sekä ammatillista joustavuutta ja laaja-alaisuutta. Ammatillisen osaamisensa kehittämisen ohella työntekijän on huolehdittava työhyvinvoinnistaan ja persoonallisesta kasvustaan.

Ammattitaidon ylläpitäminen työn haasteiden jatkuvasti muuttuessa ja kasvaessa on välttämätöntä. Asiantuntijaosaamisen ylläpitämiseen erityisnuorisotyönohjaajat ovat hankkineet erityislasten ja nuorten kohderyhmän parissa työskenteleville tarkoitettuja koulutuksia korkeakouluista sekä sosiaali- ja terveysalan koulutustarjonnasta. Näitä ovat

mm. erityispedagogiikan opinnot, seksuaaliterapeutin opinnot ja kriisityön koulutus, sen mukaan mikä on paikallisesti nähty tarkoituksenmukaiseksi.

Erityisnuorisotyönohjaajilta edellytetään jatkuvaa työmenetelmien kehittämistä, pilotointia ja toisessa toimintaympäristössä käytettyjen menetelmien soveltamista kohderyhmälle sopivaksi. Toimintaympäristön jatkuvasti muutos ja uusien kohderyhmien haasteisiin vastaaminen edellyttää jatkuvasti luovaa ja kehittävää työtettä.

Tehtävä edellyttää asiakaskunnassa ja heidän elinympäristössään tapahtuvien muutosten ennakointia (mm. nuorten päihteiden/huumeiden käyttö, syrjäytyminen, työllisyyden kehitys). Varsinkin etsivässä työssä (eri toimintaympäristöissä) tulee olla muutosten edellä, ennakoiden se muutos, jonka tilastot kertovat vasta muutaman vuoden viiveellä.

3.5.6. Esimiestehtävät

Lähiesimiesjärjestelmän yleistyessä seurakunnissa on johtavan tai vastaavan nuorisotyönohjaajan virka muodostettu niin, että on perustettu tätä tehtävää varten virka tai seurakunnan olemassa olevista viroista yhden tehtäviin on liitetty työalajohtajan tehtävät. Kirkossa on seurakuntia, joissa erityisnuorisotyönohjaajan virka on muutettu johtavan nuorisotyönohjaajan viraksi ja erityisnuorisotyön tekeminen on osa viran tehtävänkuvaa. Tällöin viran vaativuutta tulee arvioida ensisijaisesti työalajohtajan tehtävistä käsin ja erityisnuorisotyön tehtävien hoitamista arvioidaan erityisen perusteen kautta. Helsingin seurakuntayhtymän erityisnuorisotyön keskus Snellu muodostaa poikkeuksen, koska tällä yksiköllä (8+1) on esimiehenä johtava erityisnuorisotyönohjaaja.

Esimiestehtävät katsotaan työmarkkinoilla säännönmukaisesti tehtävän vaativuutta merkittävästi korottavaksi tehtäväalueeksi. Kirkonkin palkkausjärjestelmässä tämän tulisi pääsääntöisesti merkitä siirtymistä ylempään vaativuusryhmään suhteessa viran perustehtävään. Nimike ei ole ratkaiseva, vaan esimiestehtäviin lukeutuvien tehtävien kuulumisen viran tehtävänkuvaan.

Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liitto ja Diakoniatyöntekijöiden Liitto ovat antaneet palkkakanonon, jossa suosittavat diakonia- ja nuorisotyön työalajohtajina toimivien palkkauksen olevan vaativuusryhmässä 601 tai 602.

Työalan johtaminen edellyttää monipuolista sisältöosaamista, jota koulutuksen ja kokemuksen perusteella on diakonia- ja nuorisotyöntekijöillä. Tehtävän menestyksekkäs hoitaminen ja siinä jaksaminen edellyttävät lisäksi johtamiskoulutusta. Johtamiselle tulee osoittaa riittävät voimavarat, jotta työalajohtajalla on aikaa työalan kehittämiseen ja henkilöstöjohtamiseen.

Vaativuusryhmissä 601 ja 602 vastuu on tehtäväalan, toiminnon tai muun kokonaisuuden kehittämisestä tai johtamisesta. Vuorovaikutuksessa korostuu erilaisten asiantuntija-ryhmien työstä vastaaminen. Vaativuusryhmää määriteltäessä ratkaisevaa on tehtäväkuvauksen osoittama työn vaativuus, eikä esimerkiksi koulutusaste. Kun työn todellinen tehtäväkuvauksen osoittama vaativuus on esimiestyötä, palkkaus ei voi diakonia- ja nuorisotyössä jäädä alle 601vaativuusryhmän.

4. ERITYISNUORISOTYÖNOHJAAJAN TYÖN VAATIVUUS:

Työ on itsenäistä ja erityistä asiantuntijuutta vaativaa työtä

4.1. Osaaminen (C1)

Paikallisseurakunta määrittelee virkaa täytettäessä avoinna olevan viran kelpoisuusehdot. Erityisnuorisotyöhön suunnattu virka on perustettu joko nuoriso- tai diakoniatyön työalalle. Erityisnuorisotyönohjaajan virkaan tavanomaisimmat kelpoistavat ammattitutkinnot ovat kirkon nuorisotyönohjaajan tai diakoniatyöntekijän virkaan kelpoistavat korkeakoulututkinnot, joita ovat sosionomi-kirkon nuorisotyönohjaaja, sosionomi-diakoni, sosionomi-diakonissa tai yhteisöpedagogitutkinto.

Tehtävän hoitaminen edellyttää erikoistumisopintoja, joita viranhaltijat ovat hankkineet ennen virkaan valintaa tai valittu työntekijä sitoutuu työssään suorittamaan pystyäkseen tekemään erityisnuorisotyötä ja auttamaan kohderyhmänä olevia lapsia ja nuoria. Kirkon tarjoama koulutus on Kasvatuksen erikoistumiskoulutus (35op), joka yleensä on erityisnuorisotyönohjaajilla vähintään suorittuna. Ennen kirkon henkilöstökoulutuksen uudistumista suurin osa erityisnuorisotyönohjaajista on suorittanut kirkon erityisnuorisotyön pitkän kurssin (3v).

Moniongelmaisten lasten ja nuorten parissa toiminen ja paikallisiin erityishaasteisiin vastaaminen edellyttää asiantuntijaosaamisen ylläpitämistä ja erityisosaamisen hankkimista. Erityisnuorisotyönohjaajat ovat usein hankkineet erityislasten ja nuorten kohderyhmän parissa työskenteleville tarkoitettuja koulutuksia korkeakouluista sekä sosiaali- ja terveysalan koulutustarjonnasta. Näitä ovat mm. erityispedagogiikan opinnot, seksuaaliterapeutin opinnot ja kriisityön koulutus, sen mukaan mikä on paikallisesti nähty tarkoituksenmukaiseksi. Erityisnuorisotyönohjaajien hankkima koulutus ja tehtävän vaatima todellinen osaaminen tulee tunnistaa työn vaativuutta arvioitaessa. Tehtävän hoitaminen edellyttää perusopintojen lisäksi erikoistumisopinnot.

Osaaminen (C1)

Tehtäväkuvauslomakkeelle tähän kohtaan merkitään tehtävän kelpoisuusvaatimuksena oleva tutkinto: ammattikorkeakoulututkinto.

Palkkausjärjestelmän käsite erikoistumisopinnot tarkoittavat erityisnuorisotyönohjaajan kohdalla kasvatuksen erikoistumisopintoja (35op) ja muita suoritettuja yksilöidyn tehtävänkuvan osaamiseen liittyviä koulutuksia esim. kriisityön tai seksuaaliterapeutin opinnot.

Kun tehtävässä lisäksi hyödynnetään/edellytetään jotain muuta osaamista, esimerkiksi johtamistaitoja/-koulutusta tai pedagogista osaamista, se merkitään tähän. Osaamisen taso ilmoitetaan käyttäen mieluiten vakiintuneita tutkintojen tai opintokokonaisuuksien nimityksiä.

Esimerkiksi:

Pedagogiset taidot: erityispedagogiikan perusopinnot 25 op.

Johtamistaidot: KIRJO 2C-koulutus.

4.2. Vuorovaikutus (C2)

Erityisnuorisotyönohjaajan työssä tarvitaan taitoja ja osaamista kohdata nuori yksilönä sekä ryhmän jäsenenä. Erityisnuorisotyössä kohdataan nuori hänen ”omalla maaperällä” eikä useinkaan viranhaltijan toimistossa. Henkilökohtaisissa keskusteluissa pyritään luottamuksen saavuttamisen kautta löytämään elämäntilanteeseen sopiva eteenpäin vievä tavoite ja ratkaisu.

Vuorovaikutus on normaalia vaikeampaa, kun ollaan tekemisissä nuorten kanssa, jotka eivät lähtökohtaisesti halua olla vuorovaikutuksissa kenenkään kanssa. Työntekijä joutuu olemaan luova ja kehittämään uusia keinoja kohtaamiseen. Tehtävä vaatii vuorovaikutuksen erityisosaamista, asiantuntijuutta ja vaativien ihmissuhdetaitojen hallintaa sekä käyttöä. Usein nuoret ohjautuvat erityisnuorisotyöhön muiden rajattua heidät kohderyhmänsä ulkopuolelle.

Nuoren auttamistilanteissa hänet kohdataan yksilönä, perheenjäsenenä, ryhmän jäsenenä. Nuoren auttamiseksi tarvitaan toimimista moniammatillisissa asiantuntija-verkostoissa, joissa yhteisen kielen löytyminen on tärkeää. Tehtävässä toimiminen edellyttää vuorovaikutuksen erityistä asiantuntijuutta, kun kyseessä on usein yksilön ja verkoston toiminnon ohjaaminen niin, että lapsi, nuori tai perhe saa tarvitsemansa avun.

Vuorovaikutus (C2) Tehtävänkuvaukslomakkeen arviointiasteikon kohdat 1- 9 valitaan tehtäväkohtaisesti, joka tunnistaa parhaiten oman tehtävänkuvan, kuitenkin niin, että valituksi tulevat kohdat 5 tai 6: erikoistunutta ammattiosaamista tai erityistä asiantuntijuutta edellyttävät tehtävät.

Johtava erityisnuorisotyönohjaaja tai johtavat/vastaavat viranhaltijat, joiden tehtävänkuvaa kuuluu erityisnuorisotyön tehtäviä valitsevat kohdat 6 -7: erityistä asiantuntijuutta edellyttävää vuorovaikutusta tai suppean toiminnon tai vaativan osatoiminnon johtamista, jolloin vuorovaikutuksen tavoitteena on toiminnon ohjaaminen

4.3. Ohjaus (C3)

Erityisnuorisotyönohjaaja työ on itsenäistä asiantuntijatyötä, jossa korostuu erityis-asiiantuntijan osaaminen. Tehtävien ja tehtäväkokonaisuuksien hoitaminen edellyttää erittäin monipuolista itsenäistä tiedonhankintaa, vaihtoehtojen selvittämistä ja kykyä päättää itsenäisesti menetelmien käytöstä. Työssä ja toimenpiteissä korostuu itsenäinen harkinta, tiedon soveltaminen, luovat menettelytavat ja tulkinta hyvin vaihtelevissa olosuhteissa. Viranhaltija päättää itsenäisesti menetelmien käytöstä ja joutuu käyttämään tarkoituksenmukaisuusharkintaa erittäin vaativissa olosuhteissa ilman esimiehen välitöntä ohjausta.

Tehtävänkuvaukslomakkeessa kohdan C3 arviointiasteikon 1-5 käyttöesimerkkejä:

Ainoa erityisnuorisotyönohjaaja tai erityisnuorisotyötä osana nuorisotyötä tai diakoniatyötä tekevät valitsevat kohdan 3.

Esimiestehtävissä olevat ja johtavat viranhaltijat valitsevat tehtävänkuvasta riippuen kohdan 3-4.

4.4. Ongelmanratkaisu ja tiedonhankinta (C4)

Tehtävässä korostuu asioiden ja ongelmien vaativuus ja monimutkaisuus. Ongelmanratkaisutilanteet pohjautuvat vaikeasti hahmotettavaan laajoihin kokonaisuuksiin. Tilanteet sisältävät monia epävarmuustekijöitä, asiakkaiden hädän ja ahdistuksen sekä niiden aiheuttaman turvattomuuden kestämistä.

Työssä on jatkuvaa päivystysluonteisuutta, kun nuorilla on mahdollisuus tavoittaa työntekijä kaikkina vuorokauden aikoina. Tilanteet tulevat monesti ennakoimattomasti ja nopeasti. Niissä on intuitiivisesti hallittava toimintatapoja ja menetelmiä sekä osattava soveltaa niitä kulloisenkin tilanteen mukaan. Harvoin voidaan pelkästään tukeutua aiempiin ratkaisuihin. Tämä edellyttää tehtäväkenttään liittyvien asiakokonaisuuksien laaja-alaista hallintaa ja hyvää asiantuntemusta sekä toimintatapojen ja menetelmien jatkuvaa kehittämistä. Työssä korostuu henkilökohtainen tiedon hankinta ja analysointi sekä itsenäinen ratkaisujen ja päätösten teko ja myös tilanteissa, joissa on kovan paineen alla (mm. väkivallan uhka, nuoren itsetuhoisuus, epävakaat perhetilanteet).

Tehtäväkuvauslomakkeen kohdan C4 arviointiasteikko:

Ainoa erityisnuorisotyönohjaaja tai erityisnuorisotyötä osana nuoriso- tai diakoniatyötä tekevät valitsevat kohdan 3 tai 4 riippuen tehtäväkuvan sisällöstä ja erityisnuorisotyön määrästä tehtäväkuvassa.

Esimiestehtävissä olevat ja johtavat viranhaltijat valitsevat tehtäväkuvasta riippuen kohdan 4.

4.5. Vastuu (C5)

Erityisnuorisotyönohjaaja kohtaa työssään lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat erityistä suojaa ja huolenpitoa, kun nämä ovat joutuneet henkisen tai fyysisen väkivallan kohteeksi. Hän kohtaa työssään lapsia ja nuoria, jotka ovat vaaraksi itselleen tai toisille. Erityisnuorisotyönohjaajan vastuu on puuttua, ennaltaehkäistä, ohjata lapsi tai nuori viranomaisten palvelu piiriin ja tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus. Vaikeisiin tilanteisiin erikoistuneilla työntekijällä on muita viranhaltijoita suurempi vastuu työstään ja toiminnastaan.

Erityisnuorisotyönohjaajalla on vastuulla vapaaehtoisia mm. katupartioinnissa, festivaaleilla ja ilta-/yökahvilan työntekijöinä. Vapaaehtoisten työskentely tulee turvata samalla, kun työntekijään itsenkin kohdistuu uhkaa ja vaaratilanteita. Vapaaehtoisille henkisen kuormittavuuden ja jaksamisen turvaamiseksi tarjotaan mahdollisuuksia tapahtumien jälkipuintiin. Niiden järjestäminen on erityisnuorisotyönohjaajan vastuulla.

Jokainen viranhaltija vastaa erityisnuorisotyön suunnittelusta, koordinoinnista, kehittämisestä ja tuloksista sekä uusien tehtävälueiden ja toimintojen kehittämisestä ja uusien asiakasryhmien kohtaamisesta.

Tehtävään sisältyy asiantuntijavastuuta tilanteissa, joissa toiminnan vaikutusta on ennakoitava ja arvioitava. Tehtävä edellyttää asiakaskunnassa ja heidän elinympäristössään tapahtuvien muutosten ennakointia (mm. nuorten päihteiden/huumeiden käyttö, syrjäytyminen, työllisyyden kehitys). Varsinkin etsivässä työssä (eri toimintaympäristöissä) tulee olla muutosten edellä, ennakoiden se muutos, jonka tilastot kertovat vasta muutaman vuoden viiveellä. Tehtävään kuuluu koko kirkon toimintakenttään ja yhteiskuntaan vaikuttaminen jakamalla, tuottamalla ja työstämällä kenttätasolta saatua tietoa eteenpäin.

Tehtävänkuvauslomakkeen kohdan C5 arviointiasteikko:

Ainoa erityisnuorisotyönohjaaja tai erityisnuorisotyötä osana nuoriso- tai diakoniatyötä tekevät valitsevat kohdan 3 tai 4 riippuen tehtävänkuvan sisällöstä ja erityisnuorisotyön määrästä tehtävänkuvassa.

Esimiestehtävissä olevat ja johtavat viranhaltijat valitsevat tehtävänkuvasta riippuen kohdan 4 tai 5.

4.6. Erityiset perusteet (D)

Palkkausjärjestelmään sisältyvä erityisen perusteen käyttö on mahdollista kaikissa seurakunnissa ja hyvin vapaasti paikalliset tilanteet tunnistaen ja huomioiden.

Erityisnuorisotyön tavoitteellinen ja tuloksellinen tekeminen edellyttävät yhteyksiä ulkopuolisiin sidosryhmiin (mm. lastensuojelu-, päihde-, mielenterveys- ja kriminaaliryöön saralla) sekä neuvottelemista ja päätöksentekoa vaihtelevissa tilanteissa niin asiakkaiden kuin yhteistyötahojenkin kanssa.

Viranhaltijan on oltava aloitteellinen asiantuntijataso yhteyksien luomisessa ja ylläpidossa. Asiantuntijaosaaminen edellyttää taitoa vaikuttaa asiakkaan ja työryhmän sekä tarvittaessa myös yhteistyötahojen mielipiteisiin ja toimintaan.

Erityisnuorisotyönohjaajan toimintaympäristö poikkeaa normaalista seurakuntatyöstä. Työntekijä menee sinne missä nuori tai nuoret ovat, kun seurakunnan kokoavan nuorisotyön tilaisuudet ovat yleensä seurakunnan tiloissa. Tämä tarkoittaa muun muassa vallitsevan toimintaympäristön normien tuntemista ja niiden puitteissa toimimista. Kun toimitaan esim. nuorisotilalla tai seurakuntatalolla, tilaisuuden järjestäjä määrittelee toiminnan normit ja säännöt. Kadulla ym. nuorten omilla paikoilla koodiston määrittelevät nuoret. Olosuhteiden tai toimintaympäristön muutokset vaikuttavat paljon nopeammalla syklillä ja rajummin kontrolloimattomassa ympäristössä yllättävään muutokseen.

Tehtävässä korostuu erityisen vaativan ja moniongelmaisen asiakasryhmän parissa tehtävä työ. Siinä korostuvat erittäin vaativat ja vaihtelevat olosuhteet, kuten yötyö, persoonaan kohdistuvat paineet, psyykkinen kuormittavuus, sijaistraumatisoitumisen ja väkivallan uhka.

Etsivä työ tai työ vankilassa rikoksia tehneiden kanssa on henkisesti kuormittavaa. Työntekijä joutuu vaativissa ja kuormittavissa työtilanteissa äärimmäiseen kuormitukseen toimiessaan säiliönä sietämättömille tunteille.

Suuret kaupunkiseurakunnat muodostavat oman kokonaisuuden toimintaympäristöinä. Näissä alueellinen segregatio korostuu ja on muodostunut erityisen ongelmallisia alueita ja lähiöitä, joihin kasaantuu päihde-, mielenterveys-, kriminaali- ja sosiaaliongelmaisia perheitä. Suurten kaupunkien erityisnuorisotyön kohderyhmää ovat lisääntyvässä määrin varhaisnuoret, maahanmuuttajat ja muut erityisryhmät, joiden parissa työn tekeminen vaatii erikoistunutta osaamista.

Useimmissa Suomen seurakunnissa erityisnuorisotyönohjaaja on ainoa viranhaltija, joka on erikoistunut erityistä tukea tarvitsevien nuorten kysymyksiin. Verkostoissa toimiminen edellyttää joustavuutta ja kykyä toimia toisen organisaation ehdoilla itselle vieraassa toimintaympäristössä.

Erityisnuorisotyönohjaaja antaa asiantuntijatukea henkilöstölle omassa seurakunnassa, kouluissa ja laitoksissa. Hänellä on laajat yhteistyöverkostot ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Ammattitaidon ylläpitäminen työn haasteiden jatkuvasti muuttuessa ja kasvaessa on välttämätöntä. Asiantuntijaosaamisen ylläpitämiseen erityisnuorisotyönohjaajat ovat hankkineet erityislasten ja nuorten kohderyhmän parissa työskenteleville tarkoitettuja koulutuksia korkeakouluista sekä sosiaali- ja terveysalan koulutustarjonnasta. Näitä ovat mm. erityispedagogiikan opinnot, seksuaaliterapeutin opinnot ja kriisityön koulutus.

Erityisnuorisotyönohjaajilta edellytetään jatkuvaa työmenetelmien kehittämistä, pilotointia ja toisessa toimintaympäristössä käytettyjen menetelmien soveltamista kohderyhmälle sopivaksi. Toimintaympäristön jatkuva muutos ja uusien kohderyhmien haasteisiin vastaaminen edellyttävät jatkuvasti luovaa ja kehittävää työtettä.

Tehtäväkuvauslomakkeelle kohtaan erityiset perusteet D merkitään erityisnuorisotyönohjaajan tehtävässä tai seurakunnan toiminnassa mahdollisesti olevat piirteet, jotka lisäävät tehtävän vaativuutta, mutta jotka eivät tule vaativuus-kriteereiden avulla huomioon otetuksi. Niiden perusteiden olemassaolo merkitsee erillistä palkanosaa, joka on sopimuksen mukaan ilmaistava euroina.

Esimerkiksi: suuren seurakunnan tai alueen erityispiirteet ja/tai osaamisen vaatimukset, normaalista työajasta poikkeaminen kuten yötyö, festivaalit, fyysinen ja henkinen vaara sekä kuormittavuus, lisäkoulutukset tai lisätehtävät.